

slova, různá apte dicta, responsa Laconica, ukázky latinských autorů v moderním překladu, krátké články uměle sestavené anebo kratší úryvky z latinských autorů, které slouží za přípravu k četbě. Pestrého materiálu, který tu je nashromážděn, užije učitel nejen k osvětlení a oživení hodiny, nýbrž i pro rozšíření rozhledu po literatuře a vůbec po životě starověkého Říma.

Za každou lekci je malý obrázek zhotovený podle antického vzoru. Plní nejen dekorativní funkci z hlediska estetického, ale pro svůj obsah podává názorné poučení o kultuře a antickém životě z jeho nejrůznějších stránek. Toto poučení doplňuje ještě 22 celostránkových příloh, jež vynikají velmi zdařilým provedením. Obrazovou výzdobou pokračuje tato učebnice v dobré tradici našich učebnic latiny.

Třetí část učebnice obsahuje latinské texty pro četbu. Předchází jim stručný literárně-historický přehled podaný způsobem přístupným žákům se závěry, jež je možno ověřit na vybraných ukázkách. Při sestavování výboru pro četbu byli autoři učebnice podle našeho názoru postaveni před nejtěžší úkol. Bylo obtížné vybrat z autora úryvky obsahově nebo umělecky hodnotné, ale zároveň jazykově přístupné, aby žák při práci s textem nebyl postaven před nepřekonatelné potíže a neztrácel chuť a odvahu k samostatné práci. Odmítáme-li ustálený kánon četby, pak je každý výběr hodně závislý na subjektivním názoru autora „čítanky“. Je možno říci, že rozmanitý výběr ukázek z římské literatury, z latinské literatury středověké i novověké a nápisů, uspořádaný v chronologickém pořádku, zachycuje to nejdůležitější, co by žák SVVŠ měl znát. Tak ukázky z Caesara (I 1 v části gramatické, VI 13—15, 19, 21—23, VII 4, 89) v rozsahu přibližně jednoho sta řádků ukazují, že naše hodnocení Caesarovy osobnosti a jeho díla je založeno na autentickém textu. U básníků se latinský originál střídá s moderním uměleckým překladem. Zvláštní zmínky zasluhuje poznámka o římském nápise na trenčínské skále. Ukazuje, jak i objevy v nejnovější době — nápis v alžírské Zané publikovaný roku 1955 — rozhořňují naše vědomosti o antice a jak obtížně se dochází k novým vědeckým poznatkům.

Interpretační vysvětlivky následující za textem vhodně napomáhají jeho pochopení. Obsahují věcný překlad a gramatické zvláštnosti, které nebyly vloženy v gramatické části. Po nich je stručné poučení o ohlasech autorova díla v pozdějších literaturách. Výběr je uzavřen úvodem do římské metricky a cenným seznamem moderních českých a slovenských překladů z antických autorů, pokud nebyly uvedeny u jednotlivých autorů. Na konec je připojen užitečný latinsko-slovenský slovník, obsahující kolem 2000 hesel.

Vítáme tuto učebnici latiny jako významného pomocníka pro pěstování latiny na našich školách a přejeme žákům a učitelům, aby z úspěchů žáků v poznávání základů evropské kultury měli užitek nejen žáci, nýbrž i celá společnost.

Antonín Hartmann

Ve 4. svazku Stockholm Studies in Classical Archaeology, jež tvoří součást Acta Universitatis Stockholmiensis, vydal k posmrtné počtě A. W. Perssona r. 1965 Gösta Säförd Excavations at Berbatí 1986—1987 (Str. 162, obr. 129, 1 plánek; cena 50 šv. kor.).

Je to důkladná provizorní zpráva o Säfördově archeologickém výzkumu, publikovaná dlouho po dvou výkopových kampaních před druhou světovou válkou, za níž se ztratilo mnoho materiálu, který byl uložen v muzeu v Naupliu. Jde tu o nevelké, ale významné prehistorické středisko v údolí Berbatí, nedaleko na východ od Mykén. Jeho antické jméno se nezná. Persson soudil, že se jmenovalo Prosymna, a takový je i dnešní oficiální název lokality.

I. část publikace (str. 13—90), nadepsaná Mykénské hroby komorové v západní nekropoli, podává výsledky průzkumu 12 komorových hrobek s dromem, vyhloubených ve skalním svahu v několika různých výškových rovinách. Uvedeny jsou jejich rozměry (většinou kolem 3 m × 3 m, o výšce kolem 2 m, dromos různé délky zataraseny kameny), půdorysné tvary, které nejsou stejné a pravidelné, stav dochování koster a jejich uložení (jde vesměs o hroby kostrové), nalezené milodary, jejich dispozice a stratigrafie, neboť jde o rodinné pohřby po delší dobu. Votivní drobné předměty jsou podrobně popsány a časově zařazeny skoro vesměs podle keramiky — jde tu o doklady z Myc III A 1, A 2 a III B, doba asi 200 let, 15. a 14. stol. Z nich jsou zvláště významné: džbán se zobáčkovým ústím zdobený sepií (obr. 20—23) a spirálami (obr. 43—46) a hydrie (obr. 55—58). V hrobce III. je i keramika geometrická — z ní vyniká kráter (obr. 70—73) a skyfos (obr. 75). Vedle keramiky velmi rozmanitých tvarů, malované i bez výzdoby, jejíž velká část je zobrazena, byly milodarem terakotové figurky žen (jedna s dítětem v náručí, obr. 16), bronzové jehlice, spony, prsteny, perly ze skleněné pasty, steatitové, z karneolu aj. (vesměs bez zobrazení). Interiéry hrobek jsou zachyceny ve stavu výzkumu velmi dobrými fotografickými záběry a půdorysné náčrty s příčným řezem v dronu i v hrobce poskytují názorný obraz objektu. Užitečný a instruktivní je i v každé hrobce přehled chronologie jednotlivých vrstev a souhrnný obraz nálezů podle jednotlivých druhů s detailním popisem a podle uložení ve vrstvách nad sebou (v hrobce XII jich

bylo osm), s poukazy na analogie odjinud. Přehledné je grafické schema všech hrobek na str. 82.

Druhá část (91—162) podává zprávu o významu raně heladského osídlení na jižním svahu akropole v Berbati r. 1937. Sondou (55 m dlouhou a 10—20 m širokou) byla prozkoumána jedna terasa návrší, kde byly odkryty poměrně dobře dochované zbytky obytných budov, v nichž se objevuje megaron s krbem uprostřed, které mělo možná funkci sakrální, soudce podle provedení kruhového krbu z pálené hlíny; k němu přiléhaly skladištní místnosti s pithy. Ostatní domovní komplexy mají dosti prostorné (kolem 4 m × 4 1/2 m) pravoúhlé místnosti. Není tu řešení apsidové, ani půdorysy okrouhlé. Pozoruhodné jsou jámy (bothroi) s organickými zbytky a keramickými střepey důležitými pro datování. Vedle fragmentů malované keramiky neolitické (na barevné tabulce) vytrídil zde autor několik skupin odlišných tvarově i technickým provedením, které lze sestavit v řadu postupující v relativní chronologii v období EH II a EH III, na jehož konci došlo k zničení svahu akropole požárem. Vybrané ukázky keramiky, jejichž hojné a rozmanité profily jsou podány kresbou, jsou ve fotografické reprodukci, ostatní nálezy jsou jen registrovány a popisány. Přílohu tvoří kresebný nárys zkoumaného areálu na svahu akropole.

Gabriel Hejzlar

Velkolepý archeologický výzkum athénské agory, který provedla svým nákladem Americká škola klasičtých studií v Athénách v l. 1931—1940 a 1946—1960 za vedení význačných archeologů, byl v průběhu prací publikován v ročníkách časopisu *Hesperia* a *American Journal of Archeology*. Pro potřeby širšího publika byl vydán průvodce kolektivní prací za vedení ředitele *Homera A. Thompsona The Athenian Agora*. A guide to the excavation and Museum. Athény 1962 (str. 230, obr. 29, tab. XVIII, 1 pláněk). V úvodních kapitolách je podle literárních zpráv naznačen význam agory v antickém městě a podána je ve stručném nártu historie místa podle archeologických nálezů a jiných dokladů od doby neolitické (asi 3 000 př. n. l.) do nové doby; nastíněna je historie archeologického výzkumu 19. stol. a zvláště práce amerických archeologů v uvedených letech, kterou byl odkryt skoro celý areál agory po vyvlastnění asi 360 domů a po odklizení nánosu věků vysokého až 12 m. (Srov. *Lf* 60, 1933, 240n., 62, 239n., 64, 377n.)

Publikace je spolehlivě poučným průvodcem po odkryté agorě, ale vede nejprve k Hefaistovu chrámu (dříve zv. Theseion), odkud je na celé prostranství pohled zvláště výhodný. Pak je možno sledovati jednotlivé budovy a památky v dochovaných zbytcích a poučiti se o jejich funkci a historii, pokud je známa nebo se dala rekonstruovat. Defilují tak před čtenářem tyto odkryté památky: na západní straně tholos, bouleuterion, metroon, oltář Dia Agoraiá, base pro sochy 10 eponymních heroů attických fyl, úřadovny, chrám Apollona Patroa, stoa Diova či basileios. Na severní straně po linii trati k Pirou (za ní byla stoa poikile, která není dosud prozkoumána) byla odkryta svatyně 12 bohů, chrám a oltář Areův a možná stopy base k sousedí Harmodia a Aristogeitona, jižněji pak v ose náměstí bylo odeion Agrippova, překryté po zničení požárem r. 267 n.l. později gymnasiem. Dále k jihu kolmo k odeiu ve směru záp.-východním probíhala dvojloďná stoa, označovaná jako střední, z doby helenistické. Vedle odeia běžel směrem od sz. k jv. panathenajský dromos k akropoli. Východní stranu dnes ovládá v l. 1953—1956 rekonstruovaná jednopatrová stoa Attalova, ve které bylo zřízeno museum pro nálezy z agory. Dále k jihu byla knihovna Pantainova z 2. stol. n. l. a v jejím sousedství chrám Demetry a Kory (zvláště význačná svatyně vedle Parthenonu a Hefaisteia). Jižní stranu náměstí vroubila stoa z 5. stol. př. n. l. (renovovaná v 2. stol.), vedle níž na záp. straně přiléhalo sídlo soudního dvoru Heliaie, fontána a klepsydra; o něco dále na svahu návrší Kolonos agoraias stálo strategeion. Za stouu v jv. nároží bylo zjištěno nymfaion a vedle něho vodní mlýn z doby římské (snad nejstarší v Evropě) a lis na olej, proslulá fontána Enneakrunos a mincovna.

V Attalově stoi je umístěno museum pro všechny nálezy z agory (str. 119—199) a některé přivezené sem z Nár. musea a ze severního svahu Akropole a Pykny. V přízemí jsou musejní pracovny a dílny, v kolonádě v přízemních místnostech, na terase a v l. patře jsou rozmístěny nalezené předměty od doby neolitické do doby turecké, rozříděné podle druhů a chronologicky (keramika, plastiky, lampy, předměty ze slonoviny a z kovů, mince, nápisy aj.). Jsou tu i modely a plány. Připojen je nárys cesty Pausaniový přes agoru (obr. 29), přeložená excerpta z jeho *Periegesis*, mající vztah k topografii agory, pojednání o soudních dvorech na agorě podle antických zpráv a přehled některých hlavních dat pro Athény. Užitečná je vybraná bibliografie pro jednotlivé stavby a poukaz na serii monografických zpracování jednotlivých druhů získaných nálezů. Pověsečné poučení o nich podávají v Athénách vydávané *Picture Books*, např. *Ancient Portraits from the Athenian agora, 1960*, *Pots and Pans of Classical Athens, 1961* aj. Plánky, nártý polohové a celkový plán vypracoval J. Travlos. Index jmen a předměty usnadňuje orientaci v této publikaci.

Gabriel Hejzlar